

Hadlakah vs Hatavah

(1) שמות פרק כז- (כ) ואתה תצנהו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד

(כא) באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדות יערב אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יקוק חקת עולם לדורתם מאת בני ישראל: o

שמות פרק ל- והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה

(ח) ובהעלית אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יקוק לדורתכם

במדבר פרק ח- (ב) דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות

(2) בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף כב עמוד ב- ויש מפרשים שבשחרית לא היתה שם הדלקה כלל ואפי' מצאן דולקין מכבן ומדשנן לצורך ערב ולא היה שם נר דולק כל היום אלא מערבית והם קורין זו של שחרית הטבה ושל ערבית העלאה ומנו אותם בשתי מצות הטבה והעלאה

(3) ספר החינוך מצוה צח - אבל דעת מפרשים רבים שההטבה היא הדישון והקנוח ותקון הפתילות, וזו היא מצוה בפני עצמה

(4) חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף כב עמוד ב- עי' תשו' הרשב"א סי' ש"ט... והא דקתני מדשן את השאר היינו אותן שכבו אבל אותן שלא כבו מתקן ומוחט את הפתילות ומניחן כמה שהן ובערב הוא נותן בהן שמן אחר כמדה ראשונה חצי לוג ופתילה אחרת ומדליקה... אלמא אם לא כבתה לא נתדשנה ואינו נוגע בה אלא בערב... אלמא בבוקר אינו מכבה ומדשן אלא אותן שכבו אבל בערב מכבה ומדשן ומדליק... ונמצאת למד לפי מדה זו שפעמים שהוא מטיב בערב כגון אותן שלא כבו שחרית וכגון נר מערבי, ... לפי שעיקר מצות הדלקה בערב שהוא מדליק את כלן וזהו שאמרה תורה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה

(5) ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה כה- והמצוה הכ"ה היא שנצטוו הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני י"י והוא אמרו יתעלה (ר"פ תצוה) באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו. וזו היא מצות הטבת הנרות [תמידין פ"ג הי"ב ועכ"מ]. וכבר התבארו משפטי מצוה זו כלם בשמיני ממנחות (פו א) ופרק ראשון מיומא (יד א, טו א, כא ב) ומקומות ממסכת תמיד (ספ"ג ורפ"ו)

(6) רמב"ם הלכות תמידין ומוספין הקדמה- הלכות תמידין ומוספין. יש בכללן תשע עשרה מצות, שמונה עשרה מצות עשה, ואחת מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) להקריב שני כבשים בכל יום עולות. (ב) להדליק אש על המזבח בכל יום. (ג) שלא לכבותה. (ד) להרים את הדשן בכל יום. (ה) להקטיר קטורת בכל יום. (ו) להדליק נרות בכל יום

(7) רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ג

הלכה י- דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו, והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת הטומאה כקרבות שקבוע להן זמן שנאמר להעלות נר תמיד.

הלכה יא- וכמה שמן הוא נותן לכל נר, חצי לוג שמן שנאמר מערב עד בקר תן לו כמדה שיהיה דולק מערב עד בקר, ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים.

הלכה יב- מהו דישון המנורה, כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג, וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה, והדלקת הנרות היא הטבתם, ונר שמצאו שלא כבה מתקנו.

(8) לחם משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ג הלכה יב-וי"ל דרבינו ז"ל קרי הטבה לכל דבר שהיה דולק ואינו דולק יפה שמטיבו כדי שיהיה באיתנו הראשון דהיינו הדלקתו כאדם שהוא חולה ומרפאים אותו שיחזור לבריאותו וא"כ ההטבה היא הנר שכבה שידליקו אותה כדי שיחזור הדבר לאיתנו וכן נר שלא כבה מתקנו וכמ"ש רבינו ז"ל ונר שלא כבה ולהכי מקשה ואומר אי לא עביד הדלקה מאורתא היכי קרי הטבה להדלקה דצפרא דאין ראוי לקרותה הטבה אלא מפני שהוא מטיבה שיחזור הדבר למה שהיה ולא יפחת ממה שהיה קודם א"כ משמע דאיכא הדלקה באורתא כנ"ל לתרץ לדעת רבינו ז"ל

(9) מנחת אשר במדבר סימן טו- אמנם בחידושי הגרי"ז בספרו על מסכת יומא עמוד יב כתב דכן הוא גם בהדלקת בין הערבים דאינו מכבה את הנרות שמצאן דולקין

(10) בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף כב עמוד ב-

מצאם שכבו מדשנם ומניחן עד הערב שהוא זמן הדלקה לכל ואם היו דולקים מוחטן ומניחם ולערב מכבם ומדשנם ומדליקים... שבכל ערב וערב מצות הדלקה בכלם...

ויש מפרשים בסדר המנורה שאף בשחרית היה מדשן כל הנרות ומטיבן ר"ל שהיה מקנח את הנר שיהא יפה ומשים בו פתילה חדשה ומדליק... ולדעת זה הדלקה ראשונה התחילה בערב ומשעת חינוך ואילך הטבה בבקר והטבה בערב ושחרית וערבית שוים בה ושתייהן מצוה אחת אלא שבשחרית חמש קודם קטרת ושתיים מאחר קטרת ובערב כלן לאחר הקטרת

וי"מ שבערב היתה שם הדלקה גמורה ונתינת שמן והיא הקרויה העלאה ובבקר אין שם אלא תקון אלא שמדליק אותם שכבו

ויש מפרשים שבשחרית לא היתה שם הדלקה כלל ואפי' מצאן דולקין מכבן ומדשן לצורך ערב ולא היה שם נר דולק כל היום אלא מערבית והם קורין זו של שחרית הטבה ושל ערבית העלאה ומנו אותם בשתי מצות הטבה והעלאה

(11) רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ה- והמסדר שני גזרי עצים על המערכה הרי הוא כמקטיר איברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הוא, אבל היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש ומסדר את לחם הפנים או את הבזיכין על השלחן והמטיב את הנרות והמצית אש במזבח והקומץ והמקבל דמים, אף על פי שנפסלו והרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה אינו חייב מיתה, מפני שכל אחת מהן עבודה שאחריה עבודה ואינה גמר עבודה

(12) רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ז- וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן. +/השגת הראב"ד/ והוציאן לחוץ מותר וכו'. א"א הפליג כשאמר מותר לזר להדליקן אלא שאם הדליקן כשירות

(13) תלמוד בבלי מסכת יומא דף כד עמוד ב- הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא

(14) בית הבחירה למאירי מסכת יומא דף כד עמוד א- סידר את המנורה ר"ל שהטיב את נרותי פטור מן המיתה שהרי יש אחריהן נתינת פתילה ושמן ואפילו נתן פתילה ושמן מ"מ יש אחריהן הדלקה ואף בהדלקה אינו חייב שהדלקה אינה עבודה שאינו נותן דבר שיש בו ממש ואף על פי שמ"מ חייב משום ביאה מקדש אם שגג בביאה מיהא פטור ולא עוד אלא [שאם] (ש) הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן אף לכתחלה כשחיתת קדשים שכשרה בזר אף בקדשי קדשים ואף בקדשי צבור ואף על פי שנאמר ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה ומדכתיב בה אהרן משמע שעבודה היא לא נאמר אלא משום יקטירנה ואף על פי שאינה עבודה מ"מ הואיל ומעשה הצריך הוא הרי הוא מפקיע נתינת פתילה ושמן שלא ליקרא עבודה תמה

(15) חידושי ר' חיים הלוי הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ז- והנראה מוכרח בדעת הרמב"ם, דס"ל דכל עיקר הך מילתא דהדלקת הנרות אין המצוה בעצם מעשה ההדלקה, כי אם דעיקר מצותה הוא שיהיו הנרות דולקים תמיד, ובזה שהנרות דולקים הוא דהוי יסוד קיום מצוה זו, ועלה הוא דקאמר ג"כ הרמב"ם דהדלקת הנרות היא הטבתן, ר"ל דבמה שהנרות דולקים כהלכתן בהכי הוא דמיקיימא מצוה זו דהטבה, משא"כ עצם מעשה ההדלקה אינה שייכה לעיקר קיום מצוה זו. וע"כ לענין דין עבודה דינן חלוק, דהדישון ונתינת השמן דינם הוא דעצם מעשיהם הוא שייך לקיום מצוה זו, ע"כ הרי הן חשובין עבודה, משא"כ הדלקה דלאו בעצם מעשה ההדלקה הוא שמיקיימא המצוה ע"כ אינה בכלל עבודה, דדין עבודה חלותה רק על עצם המעשה, ובמקום שעצם המעשה הוא הכשר דין קיומה, משא"כ בהדלקה דמעשה ההדלקה אינו מוסיף כלל בהכשר דין קיומה, ע"כ לאו עבודה היא... אלא ודאי כמש"כ דמעשה ההדלקה אינה מעכבת כלל, ועיקר דינם רק שיהיו עומדים דלוקין במקומן... ולפ"ז הרי ניחא הא דכשר בהדליקן זר ובחוץ, דכיון דעצם מעשה ההדלקה אינה מעיקר קיום דינה והכשרה של הדלקת הנרות, ע"כ ממילא דלא שייך בה פסול זרות וחוץ, ואפילו לדעת הראב"ד דלכתחלה מצוה בכהן, מ"מ פסולא ליכא בזר, כיון שאין מעשה ההדלקה מעיקר דינה, וכמו שנתבאר.

(15) אוהל משה- לשפר את הנר בהכנה ובהדלקה שאחריה

(16) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב עמוד ב- אמר רב הונא בריה דרב יהושע: חזינא

אי הדלקה עושה מצוה - מדליקין מנר לנר, ואי הנחה עושה מצוה - אין מדליקין מנר לנר דאיבעיא להו: הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה - תא שמע. דאמר רבא: היה תפוש נר חנוכה ועומד - לא עשה ולא כלום. שמע מינה: הנחה עושה מצוה - התם: הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה. תא שמע. דאמר רבא: הדליקה בפנים והוציאה - לא עשה כלום. אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - הדלקה במקומו בעינן. משום הכי לא עשה כלום. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום? - התם נמי; הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה. תא שמע, דאמר רבי יהושע בן לוי עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למוצאי שבת מכבה ומדליקה. אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - שפיר. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה, האי מכבה ומדליקה? מכבה ומגביהה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה

(17) רש"י מסכת שבת דף כב עמוד ב- אי הדלקה עושה מצוה - אי המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה - מדליקין, כדאשכחן במנורה.

(18) מנחת חינוך מצוה צח אות א- וזה כמה שנים הקשיתי עד"ז של הר"מ דאם הוציא לחוץ מותר זר להדליק הא במנורה ודאי הדלקה עושה מצוה ולא הנחה דאי לאו לא הי' ד"ש דאפשר לעשות קודם השבת להדליקה ובשבת יגביה ויניחנה ומבואר להדיא ברש"י שבת כ"ג ד"ה אי הדלקה עושה מצוה כו' כדאשכחן במנורה ושם בסוגיא מבואר דאי הדלקה ע"מ הדלקה במקומה בעינן ואי הדליקה מבפנים גבי נ"ח לא עשה כלום ע"ש א"נ כיון דמקום המנורה בהיכל בודאי צריך להדליק במקומה היינו בהיכל ושלא במקומה לא עשה כלום ואיך כתב הר"מ והראב"ד דהדלקתן בחוץ כשר הא הדלק' במקומה בעינן ואח"ז מצאתי קושיא זו בס' מעשה רוקח לחכם ספרדי על הר"מ ה' חנוכה הקשה קושיא זו ואינו ת"י כעת

(19) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה ט- נר חנוכה שהדליקו חרש שוטה וקטן י או גוי לא עשה כלום עד שידליקנו מי שהוא חייב בהדלקה, הדליקו מבפנים והוציאו דלוק והניחו על פתח ביתו לא עשה כלום עד שידליקנו במקומו, אחז הנר בידו ועמד לא עשה כלום שהרואה אומר לצורכו הוא עומד. * עשית שהיתה דולקת כל היום כולו למוצאי שבת מכבה ומברך ומדליקה שההדלקה היא המצוה ולא ההנחה, ומותר להדליק כ נר חנוכה מנר חנוכה אחר. +/השגת הראב"ד/ מותר להדליק מנר חנוכה לנר חנוכה אחר. א"א ועל ידי קינסא